

*Comparative study of counseling and guidance services in
Iranian and American schools*

Ali Asadi *,1

Hafez Tarebari²

1 * BA student of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran.

2 Assistant Professor of Curriculum Planning, Department of Educational Sciences and Psychology, Farhangian University

Corresponding author: aliasadi5011@gmail.com

Received: 2022/03/06 Accepted: 2022/07/23

Abstract

Background and Objectives: The purpose of this research is to study the comparative study of counseling and guidance services in Iranian and American schools in order to identify the strengths and weaknesses of these services in the fields of planning and implementation in order to provide suggestions.

Methods: This comparative research was conducted in a descriptive-review format and based on George Brady's method. The most important sources and information tools for this research include books, documents and scientific resources that are related to the subject of the research. In order to understand the counseling and guidance services in education in both countries, the content of the current services, the required standards and competencies, and the goals of the organization for the future of the counseling and guidance profession in schools were examined, and the required data were collected from the available sources, selected, organized and then Their similarities and differences were identified and compared and interpreted.

Findings: Based on the findings, in terms of service content, codified standards for consultants and future goals, America has some similarities and differences with Iran.

Conclusion: Among the most important differences and dislocations identified are the causes of the inefficiency of the education guidance and counseling system, the lack of regulation of the content of codified counseling services by the ministry, the disregard and lack of knowledge of the standards and qualifications of school counselors, and the lack of counseling staff to achieve the goals of the fundamental transformation document. And finally, according to the shortcomings identified, some suggestions have been presented.

Keywords:

بررسی تطبیقی خدمات مشاوره و راهنمایی در مدارس ایران و آمریکا

علی اسدی*^۱ و حافظ تره باری^۲

^۱ * دانشجوی کارشناسی علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

^۲ استادیار برنامه ریزی درسی، گروه علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه فرهنگیان

پذیرش: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱

دریافت: ۱۴۰۰/۱۲/۱۵

*نویسنده مسئول: aliasadi5011@gmail.com

چکیده
<p>زمینه و اهداف: هدف این پژوهش مطالعه تطبیقی خدمات مشاوره و راهنمایی در مدارس ایران و آمریکا جهت شناسایی نقاط قوت و ضعف این خدمات در حوزه‌های برنامه‌ریزی و اجرایی در راستای ارائه پیشنهادات است.</p>
<p>روش‌ها: این پژوهش تطبیقی در قالب توصیفی- مروری و بر اساس روش جرج بردی انجام شده است. مهم‌ترین منابع و ابزارهای اطلاعاتی برای این پژوهش کتب، اسناد و منابع علمی که به موضوع پژوهش مربوط می‌شوند را شامل می‌شود. برای شناخت خدمات مشاوره و راهنمایی در آموزش و پرورش هر دو کشور، محتوای خدمات فعلی، استانداردها و شایستگی‌های مورد نیاز و اهداف سازمان برای آینده حرفه‌ی مشاوره و راهنمایی در مدارس مورد بررسی قرار گرفت و داده‌های مورد نیاز از منابع موجود، انتخاب، سازماندهی و سپس شباهتها و تفاوت‌های آنها مشخص و با یکدیگر مقایسه و تفسیر شدند.</p>
<p>یافته‌ها: بر اساس یافته‌ها، در محتوای خدماتی، استانداردهای مدون برای مشاوران و اهداف آینده، کشور آمریکا در مواردی با ایران شباهت و تفاوت‌هایی دارد.</p>
<p>نتیجه‌گیری: از مهم‌ترین تفاوت‌ها و خلغ‌های شناسایی شده می‌توان به علل ناکارآمدی نظام مشاوره و راهنمایی آموزش و پرورش، عدم تنظیم محتوای خدمات مشاوره‌ای مدون از سوی وزارتخانه، بی‌اعتنایی و عدم آگاهی از استانداردها و شایستگی‌های مشاور مدرسه و کمبود نیروی مشاوره جهت تحقق اهداف سند تحول بنیادین اشاره کرد و در آخر با توجه به نقصان‌های شناسایی شده، پیشنهاداتی ارائه گردیده است.</p>
<p>کلمات کلیدی: آموزش و پرورش تطبیقی، خدمات مشاوره و راهنمایی، مشاور مدرسه</p>

مقدمه

آموزش و پرورش تطبیقی حوزه‌ای از آموزش است که نظام آموزشی یک کشور را با استفاده از اطلاعات و نظام‌های آموزشی دیگر کشورها تحلیل و سیاست‌هایی برای بهبود آموزش طراحی می‌کند و به عبارتی دیگر، آشنایی با برخی از نظام‌های آموزشی جهان که توانسته‌اند در آموزش و پرورش به موفقیت‌های بزرگی برسند، می‌تواند ما را متوجه کاستی‌های اندیشه و رفتار خودمان کند. اگرچه سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ایران می‌تواند گامی هدفمند و مهمی به سوی تحولی شگرف و بنیادین در نظام آموزش و پرورش باشد و اگرچه راهی طولانی برای تحقق کامل و درست این سند پیش رو هست، اما این باعث نمی‌شود با پژوهش‌های تطبیقی جهت آشنایی با دستاوردها و موفقیت‌های دیگر کشورها آشنا نشویم. مطالعه‌ای که صورت گرفته به صورت علمی و به روش کتابخانه‌ای بوده و از منابع معتبر داده‌ها و اطلاعات لازم در خصوص بررسی تطبیقی خدمات مشاوره و راهنمایی نظام آموزش و پرورش ایران با نظام آموزشی آمریکا استفاده شده است. نظام‌های آموزشی با هم تفاوت دارند و هر کشوری بنا بر فرهنگ خاص و برنامه‌ریزی درسی خاص خود و با توجه به نیازمندی‌ها، آرمان‌ها و اساس تعلیم و تربیت، ساختار آموزشی خود را شکل می‌دهند. خدمات مشاوره و راهنمایی نیز برخاسته از فلسفه تعلیم و تربیت خاص هر کشور است و ریشه در تاریخ کهن بشر دارد و نمی‌توان نقطه شروعی مشخص برای آن بیان کرد. در طول تاریخ تمدن بشر، مشاوره و راهنمایی به صورت اندرز دادن، نصیحت کردن و نظایر آن به وسیله پدران و مادران، پیشوایان مذهبی و واعظان، معلمان و بسیاری از افراد دیگر انجام شده است و مشاوره در درجه اول میان روحانیان و در درجه دوم بین مشاوران طبی و حقوقی رواج داشته است. ولی مشاوره و راهنمایی به معنای تخصصی امروز، از اوایل قرن بیستم به تدریج معمول شد و تنها در پنجاه یا شصت سال اخیر است که گروه مشاوران حرفه‌ای و برخوردار از تخصص لازم، مسئولیت سنگینی را در زمینه راهنمایی و کمک به انسان‌ها بر عهده گرفته‌اند (بیرجندی، ۱۳۹۳: ۵۵).

تا قبل از قرن بیستم میلادی، در مدارس آمریکا معلمان خدمات راهنمایی در کلاس به دانش‌آموزان ارائه می‌دادند که بیشتر در حوزه‌های راهنمایی شغلی و اجتماعی بود. با وارد شدن به دوران تحولات صنعتی، چارچوب‌های سنتی راهنمایی از هم گسیخته شد و زمینه برای ظهور حرفه‌ی راهنمایی مهیا شد. بعد از اینکه تحولات صنعتی، نتایج زیانباری برای کودکان و نوجوانان در شهرها به وجود آورد، گروهی از فعالان حوزه‌ی تربیتی و اجتماعی برنامه‌ها و خدماتی به وجود آوردند تا به دانش‌آموزان در انتخاب شغل‌های جدید و حرفه‌ای کمک کنند و آنها را آگاه کنند که اقتصاد کشاورزی کشور به سمت اقتصاد و جامعه‌ی صنعتی حرکت می‌کند، بنابراین راهنمایی شغلی اولین پاسخ سریع و مهم جامعه‌ی آموزشی به مشکلات ناشی از صنعتی شدن بود (Schmidt, 2008: 3-12).

در ایران نیز بعد از دهه ۳۰ شمسی به بعد، رشته‌ی مشاوره و راهنمایی به تدریج ظهور کرد و بعد تر در اول آذر ۱۳۴۶ وزارت آموزش و پرورش به موجب اساسنامه‌های مصوب صد و چهل و پنجمین جلسه شورای مرکزی دانشگاه‌ها، از دانشکده‌های تعلیم و تربیت و مدارس عالی کشور برای تربیت نیروی مشاور راهنمایی

استمداد طلبید (بیرجندی، ۱۳۹۳: ۵۷). دانشسرای عالی تهران (دانشگاه تربیت معلم فعلی) از سال ۱۳۴۶ به تاسیس دوره کارشناسی و ارشد راهنمایی و مشاوره اقدام کرد و متعاقب آن، سایر دانشکده‌های علوم تربیتی و روان‌شناسی به تربیت مشاور پرداختند. سپس در سال ۱۳۴۷ دفتر کل آموزش راهنمایی تحصیلی تاسیس شد.

مشاوره امروزه در کشور ما به تدریج جایگاه شایسته خود را باز یافته است و به عنوان یکی از حرفه‌های یابوری مهم که در اجتماع کاربرد فراوانی دارد، مطرح شده است. با این حال، ضعف‌ها و کاستی‌هایی در نحوه اجرا و ساختار خدمات مشاوره و راهنمایی کشور وجود دارد. هدف این پژوهش مطالعه‌ی تطبیقی خدمات مشاوره و راهنمایی در مدارس ایران و آمریکا، جهت شناسایی نقاط قوت و ضعف این خدمات در حوزه‌های برنامه‌ریزی و اجرایی در راستای ارائه پیشنهادات است. برای شناسایی این ضعف‌ها و قوت‌ها در سیستم مشاوره و راهنمایی وزارت آموزش و پرورش کشور، این مسئله را در ذهن پژوهش‌گر شکل داد که در کشور ایالات متحده آمریکا که از پیشگامان خدمات مشاوره و راهنمایی در جهان است، چه اهداف، برنامه‌ها و روش‌هایی برای اجرا و پیشبرد این خدمات در سطح مدارس به کار می‌گیرند؟ و چگونه می‌توان از تجارب آنها استفاده نمود؟ بنابراین لازم است در این حیطه، مطالعه‌ی تطبیقی صورت بگیرد تا نقاط قوت و ضعف عملکرد خدمات مشاوره و راهنمایی آموزش و پرورش ایران روشن گردد. این پژوهش به دنبال پاسخ به این سوالات است که چه شباهت‌ها و تفاوت‌هایی بین محتوا، استانداردها و شایستگی‌ها، اهداف و نقشه راه آینده خدمات مشاوره و راهنمایی آموزش و پرورش ایران و آمریکا وجود دارد.

سوالات پژوهش

- ۱) محتوای خدمات مشاوره و راهنمایی در مدارس ایران با مدارس آمریکا چه شباهت‌ها و تفاوت‌هایی دارد؟
 - ۲) استانداردها و شایستگی‌های لازم برای مشاوران مدارس ایران با مشاوران مدارس آمریکا چه شباهت‌ها و تفاوت‌هایی دارد؟
 - ۳) چه اهدافی برای توسعه خدمات مشاوره و راهنمایی مدارس ایران و آمریکا شکل گرفته است؟ و چه شباهت‌ها و تفاوت‌هایی با هم دارند؟
- پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی علمی به سوالات فوق است.

روش پژوهش

این پژوهش توصیفی - تحلیلی و از نوع پژوهش‌های تطبیقی می‌باشد. از روش چهار مرحله‌ای جرج بردی استفاده شده است که شامل چهار مرحله توصیف، تفسیر، همجواری و مقایسه است. منظور از توصیف، مطالعه منابع گوناگون و گسترده است و تفسیر در این روش به معنای مطالعه گسترده کشور مورد مطالعه از ابعاد مختلف است. مرحله سوم، همجواری است. منظور از همجواری، شباهت‌ها و تفاوت‌ها را در کنار هم گذاشتن است. این مرحله، معیاری برای مقایسه فراهم می‌کند و آخرین مرحله، مقایسه است که تفسیر نهایی شباهت‌ها و تفاوت‌هاست و بر همین اساس، داده‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. جامعه آماری تحقیق، خدمات مشاوره و راهنمایی مدارس کشور ایران و آمریکا می‌باشد. در این مطالعه، کشور ایالات متحده آمریکا به صورت هدفمند انتخاب شده است. این کشور به دلیل اینکه دارای نظام آموزشی پیشرفته

بوده و به نوعی مهد فعالیت‌های مشاوره و راهنمایی بوده، انتخاب شده است. مهم‌ترین منابع و ابزارهای اطلاعاتی برای این پژوهش، اسناد و مدارک کتابخانه‌ای، سایت دانشگاه‌ها و سایت‌های مربوط به نظام‌های آموزش و پرورش و مشاوره و راهنمایی کشورهای مورد مطالعه بود.

یافته‌ها

سوال ۱: محتوای خدمات مشاوره و راهنمایی در مدارس ایران با مدارس آمریکا چه شباهت‌ها و تفاوت‌هایی دارد؟

۱-۱ آمریکا: نظام آموزشی ایالات متحده آمریکا همانند بسیاری از کشورها به شیوه غیرمتمرکز می‌باشد. در این نوع از نظام آموزشی، شورای محلی ایالات می‌توانند در کلیه برنامه‌های آموزشی اعم از اداره مدارس و نظارت به کار معلمان و دیگر نیروهای درگیر با امر آموزش، حضور جدی داشته باشند. همچنین در این نوع نظام، حکومت مرکزی مجبور نیست همه هزینه‌های آموزشی را به تنهایی عهده‌دار باشد، زیرا مقامات محلی هم در این امر آنها را یاری می‌کنند و اختیارات گسترده‌ای در اختیار این نواحی مختلف می‌باشد. با اعطای اختیارات به شوراهای محلی، معلمان و صاحب‌نظران آموزشی در محل‌های خدمت خود اختیار دارند که به تدوین کتاب‌های درسی و طرح روش‌های جدید بپردازند. همچنین، در این نوع نظام‌ها، مدارس این اختیار را دارند که از شیوه‌های مختلف برای تامین خدمات سلامت روان و خدمات مشاوره و راهنمایی بهره‌مند بشوند. لذا قبل از پاسخ به این سوال، باید به این نکته توجه بشود که مدارس در سطح کشور آمریکا، برای تامین محتوای خدمات مشاوره و راهنمایی از چه راه‌هایی اقدام می‌نمایند. در جدول (۱) به این راه‌ها اشاره شده است:

جدول ۱	راه‌های تامین محتوای خدمات مشاوره و راهنمایی
۱. خدمات مدرسه‌محور:	در این نوع سیستم، هر ایالت و مناطق این اختیار را دارند که نیروهای حرفه‌ای مثل روان‌شناسان، مشاوران و مددکاران اجتماعی را به خدمت بگیرند تا این متخصصان در مدارس آن مناطق خدمات یکپارچه‌نگری ارائه دهند تا سرانجام موانع تحصیلی دانش‌آموزان را رفع کنند. این افراد در مراکز سلامت مدرسه محور هر نواحی مشغول کار می‌شوند.
۲. ارتباط رسمی با مراکز خدمات سلامت روان جامعه:	در این نوع سیستم خدمات رسانی، نواحی آموزشی با آژانس‌ها و مراکز ارائه‌دهنده خدمات مشاوره‌ای و سلامت روان قرارداد رسمی عقد می‌کنند تا خدمات مشاوره‌ای و سلامت روان را به مدارس ارائه بدهند. این قرارداد می‌تواند به صورت همکاری با مراکز مدرسه‌محور نواحی آموزشی و گسترش خدمات آنها انجام شود.
۳. برنامه و اقدامات کلاس‌محور:	۵۵ درصد مدارس ایالات متحده آمریکا برای تامین خدمات سلامت روان و مشاوره با مراکز و آژانس‌ها قرارداد عقد می‌کنند.

در چنین سیستم فعالیت محوری، خدمات مشاوره و سلامت روان در برنامه درسی دانش‌آموزان گنجانده می‌شود تا با استفاده از بالا بردن کارکرد هیجانی و اجتماعی دانش‌آموزان، به امر یادگیری بهتر کمک کنند. پیشگیری‌های اولیه و ثانویه از مهم‌ترین اقدامات این نوع برنامه‌ها است که بیشتر توسط معلمان و مشاوران اجرا می‌گردد.

- ۵۹ درصد مدارس گزارش داده‌اند که از برنامه‌های کلاس محور برای ارتقای کارکرد اجتماعی و هیجانی دانش‌آموزان و کاهش موانع یادگیری استفاده می‌کنند.

۴. رویکرد جامع و یکپارچه‌نگر:

در این مدل، نواحی آموزشی چند ارگان و مراکز را گرد هم می‌آورند تا طیف وسیعی از خدمات مشاوره‌ای و سلامت روان را به تعداد بیشتری از دانش‌آموزان ارائه دهند. در این مدل، اقدامات پیشگیرانه در سه مرحله، مشاوره، درمان اختلالات و مشورت با اولیای دانش‌آموزان صورت می‌گیرد.

- ۴۰ درصد مدارس یا نواحی، ماهانه یا هفتگی جلسات هماهنگی و برنامه ریزی میان ارگان‌ها و مراکز ذی‌ربط برگزار می‌کنند.

(Kutash et al., 2006: 1-6)

باتوجه به برنامه‌ها و رویکردهای مختلفی که در ایالات متحده آمریکا استفاده می‌شود و محتوای خدمات مشاوره و راهنمایی را شکل می‌دهند، نمی‌توان محتوای خدماتی یکسانی برای کل کشور آمریکا متصور شد، ولی در این پژوهش محتوای مد نظر، الگوی ملی برنامه مشاوره مدرسه است که در سال ۲۰۰۲ از سوی انجمن مشاوره مدرسه آمریکا معرفی شد. بخشی از این الگوی ملی به بیان محتوا و مبانی مشاوره مدرسه اختصاص داده شده است. باتوجه به الگوی ملی، مشاوران مدرسه آمریکا در نقش‌های زیر، محتوا و خدمات مرتبط با آن نقش را ارائه می‌دهند:

۱. مشاوره و راهنمایی:

یکی از مهم‌ترین نقشهای مشاور مدرسه نقش مشاوره است، نقشی که ارائه‌کننده خدمت مشاوره به معنای خاص کلمه است. مشاوره به عنوان یک خدمت تخصصی در مدرسه « فرایندی یاری رسانی است که توسط فردی آموزش دیده و دارای اعتبارنامه حرفه‌ای انجام می‌شود». مشاوره مهم‌ترین خدمت و قلب خدمات مشاوره مدرسه محسوب می‌شود. خودکشی و قتل پس از تصادف، علل عمده مرگ‌ومیر نوجوانان آمریکایی است. همه این آمارها از اهمیت زیاد خدمت مشاوره در مدرسه حکایت دارد. مشاوران با تشخیص بهنگام مشکلات شخصی- اجتماعی، حرفه‌ای و تحصیلی دانش‌آموزان می‌توانند گامهای موثری را در جهت پیشگیری از مشکلات شدیدتر بردارند (بهرام‌آبادی، ۱۳۹۳: ۲۰۲-۲۳۵). مشاوران مدارس آمریکا، اصول کار خود را به صورت داده بنیاد بنا نهاده‌اند و برای حل مشکلات روانشناختی دانش‌آموزان از نظریه‌های معتبر علمی از جمله نظریه‌های عقلانی هیجانی، واقعیت درمانی، نظریه رفتاردرمانی شناختی، نظریه مشاوره آدلری، مشاوره شخص محور و مشاوره خانواده استفاده می‌کنند و از لحاظ برگزری، گروه‌های کوچک، کلاسی و گروه‌های بزرگ اجرا می‌گردد. همچنین مشاوران آمریکایی در تعیین اهداف، از چارچوب‌های قابل اندازه‌گیری و استاندارد استفاده می‌کنند (Lear et al., 1991: 450-458).

مدارس در آمریکا با بهره گرفتن از تکنولوژی‌های روز دنیا در فرایند یادگیری، سعی دارند تا کیفیت آموزشی و سطح تحصیلی دانش‌آموان را ارتقا بدهند. برای مثال، استفاده از VR¹ یا همان واقعیت مجازی در درس‌هایی مثل شیمی، زیست، تاریخ و... بیشتر شده است. در حیطه راهنمایی نیز، مشاوران مدارس آمریکا با ارائه دادن اطلاعات به روز درباره بازار کار، شغل‌های مورد نیاز و محبوب جامعه و اقتصاد جهانی به دانش‌آموزان در برنامه‌ریزی میان مدت و بلند مدت خود کمک می‌کنند و همچنین سعی می‌کنند دانش‌آموزان را بیشتر با تجارب شغلی مختلف آشنا کنند و اردوهای علمی برای بازدید از شغل‌های مختلف اجرا می‌گردد. در خصوص اهمیت تحصیلات به اولیای دانش‌آموزان آگاهی می‌رسانند و کارگاه‌هایی در خصوص مسائل درسی و ادامه تحصیل دانش‌آموزان اجرا می‌گردد (Kirchner & Setchfield, 2005: 10-17).

۲. مشورت:

مشورت از دیگر نقش‌های مهم مشاوران مدارس امروز محسوب می‌شود. مشورت رابطه‌ی یاورانه است که در آن متخصص سلامت روانی به منظور کمک به بهبود عملکرد مناسب مشورت‌جو در ارتباط با افراد یا گروه‌ها در محیط‌های مختلف، وارد عمل می‌شود. برخلاف مشاوره که مستلزم رابطه رویاروی بین مشاور و مراجع است، مشورت ذاتاً رابطه‌ای سه وجهی است. به این ترتیب که نفر اول متخصصی است که دارای دانش یا مهارت تخصصی در زمینه سلامت روانی یا خدمات انسانی است که مشورت‌گر نام دارد. فرد دوم مشورت‌جو نام دارد که به دلیل مشکلی که برای او ایجاد شده است، نیاز به کمک مشورت‌گر دارد. نفر سوم مراجع است که به کمک نیاز دارد. مشاوران مدارس آمریکا در نقش مشورتی، در سطح منطقه و مدرسه مهارت‌های آموزشی خویش مثل استراتژی‌های مدیریت کلاس درس، برنامه‌ریزی درسی را در اختیار مدیران و به ویژه معلمان قرار می‌دهند تا موانع بر سر راه یادگیری را کاهش بدهند و در خصوص چالش‌های آنها خدمات مشورتی ارائه می‌دهند. همچنین مشاوران برای اولیای دانش‌آموزان در راستای ارتقای سطح تحصیلی دانش‌آموزان و رفع موانع تحصیلی آنها نیز خدمات مشورتی ارائه می‌دهند (بهرام‌آبادی، ۱۳۹۳: ۲۰۲-۲۳۵).

۳. رهبری:

یکی دیگر از نقش‌های مشاوران در آمریکا، نقش رهبری است. رهبری مشاور در مدرسه، همکاری با مجامع متعددی مانند اجتماعات بیرون از مدرسه، والدین، معلمان، مشاوران مدرسه و سایر افراد را شامل می‌شود که این همکاری به منظور توسعه، پذیرش و پیشرفت اهداف برنامه مشاوره مدرسه صورت می‌گیرد که موجب تقویت تحصیلی همه دانش‌آموزان می‌گردد. در همین راستا، مشاوران درباره‌ی نیازهای دانش‌آموزان از خانواده‌ها، معلمان و مدیران و دیگر کارکنان مدرسه و مراکز اطلاعات جمع‌آوری می‌کنند تا استراتژی‌ها و تدابیر مناسب برای موفقیت دانش‌آموزان تدارک ببینند (Bryan & Henry, 2008: 149-156).

با توجه به جامعه چند فرهنگی آمریکا، مشاوران در تدوین برنامه درسی به بافت فرهنگی و تمایلات اجتماعی

¹ Virtual Reality

دانش‌آموزان توجه می‌کنند و تمام ابعاد را در نظر می‌گیرند. مشاوران همچنین در نقش رهبری، از مهارت ارتباطی خود بین مدیران، معلمان، اولیا، ذی‌نفعان و دیگر کارکنان مدرسه استفاده می‌کنند و نتایج داده‌های مهم را با آنها به اشتراک می‌گذارند و همچنین نتایج و تاثیرات برنامه‌های مدون بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را مورد ارزیابی قرار می‌دهند تا بر حل موانع تلاش شود.

۴. سنجش و ارزیابی:

یکی از گام‌های مهم در فرایند یاری‌رسانی به دانش‌آموزان، والدین، معلمان و سایر کارکنان مدرسه شناخت و تشخیص دقیق مسائل آنها و طرح‌ریزی راهبردهای موثر در جهت رفع آنهاست. سنجش و ارزیابی شامل گردآوری داده‌ها و اطلاعات لازم، تحقیق و مصاحبه، تحلیل متغیرها، بررسی الگوها و سازمان‌دهی نتایج به شیوه‌ای معنادار است که مشاور را به تصمیم‌گیری و حل مسئله رهنمون می‌سازد. هدف از سنجش، جمع‌آوری اطلاعات مربوط به دانش‌آموزان برای تصمیم‌گیری‌های فردی و سازمانی موثر است. مشاوران، امر سنجش را به طرق مختلف انجام می‌دهند، مثل آزمون‌های روانی استاندارد شده، مصاحبه، مشاهده، پرسش‌نامه، معاینه وضعیت روانی، انواع چک‌لیست‌ها، بررسی پرونده و مستندات موجود درباره دانش‌آموز و گزارش‌های اطرافیان. طبق الگوی ملی، آزمون‌هایی که مشاوران متوسطه آمریکا از آنها استفاده می‌کنند، عبارتند از:

الف) *MBTI*: که شامل ۹۳ سوال است و انجام آن حدوداً ۱۰ الی ۱۵ دقیقه زمان می‌برد. این تست چهار دسته‌بندی اصلی شخصیتی را نشان می‌دهد که در مجموع ۱۶ تیپ شخصیتی را تشکیل می‌دهند. این آزمون در زمینه انتخاب شغل، ازدواج و استعدادیابی می‌تواند راهگشای مشاوران باشد. ب) *آزمون هالند*: تست سنجش تمایلات شغلی است که به آزمون رغبت سنج هالند یا کدهای هالند نیز مشهور است و به منظور کشف اشتیاق ذاتی افراد به انواع مشاغل طراحی گردیده است. پ) *آزمون ASVAB*: یکی دیگر از آزمون‌های استعدادیاب مهم به کار برده شده در آموزش و پرورش آمریکا است. این آزمون نقاط قوت و ضعف و پتانسیل فرد را برای موفقیت در آینده در چهار حوزه شفاهی، ریاضی، علمی و فنی و فضایی اندازه‌گیری می‌کند. نمرات این آزمون بر اساس خرده‌آزمون‌ها و ترکیبات آنها تجزیه می‌شود. یکی از مهم‌ترین این نمرات، آزمون صلاحیت نیروهای مسلح است که برای تعیین صلاحیت فرد برای پیوستن به خدمت سربازی استفاده می‌شود. هرچه نمرات فرد در این آزمون بالاتر باشد، فرصت‌های شغلی بیشتری خواهد داشت. ت) *آزمون رغبت سنج O*NET*: این آزمون بعد از اجرای تست‌های مورد نظر، با توجه به پایگاه اطلاعاتی عظیم و به روز خود اقدام به معرفی شغل‌های مناسب به فرد می‌کند. بعد از به پایان رسیدن عمر دایره‌المعارف شغلی *DOT* بخاطر پیشرفت تکنولوژی و افزایش مشاغل وابسته به تکنولوژی، سایت *O*NET* با حمایت وزارت کار آمریکا به تدریج از سال ۹۷ و ۹۸ میلادی شکل گرفت و آغاز به کار کرد و تا امروز ادامه دارد. برای هر موقعیت شغلی اطلاعات متنوعی ارائه می‌شود که از جمله آن می‌توان به این موارد اشاره کرد: وظایف هر

شغل، مهارت‌های مورد نیاز، دانش مورد نیاز، مهارت‌های عمومی مورد نیاز، ویژگی‌های محیطی شغل مد نظر و حقوق شغل مد نظر (Bryan & Henry, 2008: 149- 156; Campione & Brown, 1987: 82- 115).

۵. ارجاع:

در برخی از مواقع، مشاور با مسائلی روبه‌رو می‌شود که لازم است دانش‌آموز را به منابع خارج از مدرسه ارجاع دهد. ارجاع به منابع دیگر دلایل مختلفی دارد. برخی از این دلایل عبارتند از: الف) مراجع مشکلی دارد که مشاور در حل آن عاجز است. ب) مشاور در زمینه مشکل خاص مراجع بی‌تجربه است. پ) مشاور، متخصص ماهرتری را می‌شناسد که می‌تواند برای مراجع مفیدتر باشد. ت) به دلایل کمبود وقت و یا محدودیت‌های خدماتی در مدرسه، مشکل دانش‌آموز را به مراکز سلامت مدرسه‌محور و یا دیگر مراکز تحت قرارداد اداره ارجاع می‌دهد (Gladding, 2000: 36- 43; Trusty & Brown, 2005: 259- 265).

۱-۲ ایران: در ایران نیز رسالت مشاوره چنین بیان شده که نظام آموزش و پرورش با فراهم آوردن تجربه‌های متعددی برای دانش‌آموزان تلاش می‌کند آنها را به شهروندانی موثر و کارآمد تبدیل کند. به عبارتی، می‌توان گفت هدف نهایی تعلیم و تربیت تعالی بخشیدن به انسان‌هاست. رسیدن به این هدف، مستلزم رشد همه جانبه دانش‌آموزان است. بدین منظور، مجموعه‌ای از برنامه‌ها و فعالیت‌ها در قالب نظام آموزش و پرورش شکل گرفته است که یکی از آنها برنامه‌های راهنمایی و مشاوره است و مسئولیت اجرای فنی برنامه مشاوره و راهنمایی در آموزش و پرورش و خدمات مرتبط با آن در مدارس به عهده مشاوران است (فولادی و اسمعیلی، ۱۴۰۰: ۴۶-۷۳). مشاوره مدرسه با ایجاد هماهنگی در فعالیت‌های مختلف مدرسه زمینه رشد سالم دانش‌آموزان را فراهم می‌کند. اجرای برنامه مشاوره و راهنمایی در سال تحصیلی ۹۴-۹۵ شاهد نقطه عطف مهمی بود. بعد از تغییر نظام آموزشی به نظام ۳-۳-۶ تمرکز و تاکید بر راهنمایی و هدایت تحصیلی وارد دوره متوسطه اول شد و از آن تغییرات به بعد و در حال حاضر، توانایی، استعداد، ویژگی‌های شخصیتی و رغبت سنجش می‌شود و بر اساس آن مشاوره تحصیلی برای انتخاب رشته به دانش‌آموزان ارائه می‌گردد. راهنمایی تحصیلی بخشی از فرایند و خدمات مشاوره‌ای به دانش‌آموزان است تا در نتیجه این خدمت، آنان با شناخت استعدادها، علایق، توانایی‌ها و ویژگی‌های شخصیتی خود مسیر زندگی تحصیلی و شغلی خود را برگزینند. (بهرام‌آبادی، ۱۳۹۳: ۲۰۲-۲۳۵؛ فولادی، ۱۳۹۸: ۴۶-۵۶). ولی اینکه امروزه تا چه حدی می‌توان گفت که هدایت تحصیلی فرایندی صورت می‌گیرد یا خیر، جای سوال دارد. در حال حاضر به ازای هر ۱۵ نفر دانش‌آموز یک ساعت مشاوره در هفته داریم و به عبارتی، به ازای هر ۳۶۰ نفر دانش‌آموز، یک نیروی مشاور داریم و تا سال ۹۹، تعداد کل مشاوران وزارت آموزش و پرورش ۱۳۰۰۰ نفر بود (شکوهی، ۱۳۹۹، مصاحبه با خبرگزاری فارس). با توجه به تعداد کم مشاوران و کمبود ۲۷ هزارنفری مشاوره، فعالیت‌هایی که طبق آیین‌نامه هدایت تحصیلی مشاوران در مدارس انجام می‌دهند، بدین ترتیب است: کمک به انتخاب آگاهانه و مسئولانه رشته و شاخه تحصیلی در راستای مسیر شغلی و آینده حرفه‌ای:

طبق آیین نامه مصوب، هدایت تحصیلی دانش‌آموزان به شاخه و رشته‌های تحصیلی، منطبق بر ملاک‌ها و عوامل و با سهم مشخص انجام می‌شود. این ملاک‌ها عبارتند از: نتایج عملکرد تحصیلی سه ساله ۳۵ درصد؛ نتایج آزمون‌های مشاوره‌ای ۱۰ درصد؛ نظر دانش‌آموز ۱۰ درصد؛ نظر والدین ۵ درصد؛ نظر مشاور ۱۰ درصد (فولادی، ۱۳۹۸: ۴۶-۵۶). با ورود دانش‌آموزان به مقطع متوسطه اول، دو نوع غربالگری صورت می‌گیرد. نخست، آزمون سلامت روان است که در سه پایه هفتم، هشتم و نهم اجرا می‌گردد، ولی اجباری نیست و داوطلبانه می‌باشد. آزمون دوم، آزمون توانایی و رغبت است که در پایه‌های هشتم و نهم در ۶ مقیاس و ۳۲ خرده مقیاس اجرا می‌گردد (شکوهی، ۱۳۹۹: ۱۰). با توجه به اینکه آزمون‌ها از طریق سامانه اجرا، نمره‌گذاری و تحلیل می‌گردند، نمی‌توان سنجش و غربالگری را به عنوان یکی از نقشهای مشاوران ایرانی دانست. آنچه از مباحث و گفت‌وگوها در فرایند تصویب آیین نامه و همچنین فلسفه مشاوره و راهنمایی قابل توجه و تاکید است، غلبه راهنمایی به هدایت و اولویت حق تصمیم‌گیری نهایی با دانش‌آموزان و والدین است. به عبارتی، مشاوره و راهنمایی به صورت فرایندی، مستمر و مبتنی بر داده‌ها و اطلاعات، تصمیم‌گیری و انتخاب آگاهانه و مسئولانه دور از دسترس نخواهد بود. طبق آیین نامه، از دیگر فعالیت‌های مشاوران مدرسه، مشورت‌دهی به معلمان، مدیران و اولیای دانش‌آموزان است تا در جهت حل موانع تحصیلی دانش‌آموز اقدام بشود و در صورت نیاز به خدمات بیشتر مشاوره‌ای به هسته‌های مشاوره اداره ارجاع شوند. در کل، در میان وظایف و فعالیت‌های مشاوران ایرانی، کفهی هدایت تحصیلی سنگین‌تر است و توجه بیشتری به آن جلب است.

در این مرحله، به همجواری و مقایسه‌ی محتواهای خدمات مشاوره و راهنمایی در مدارس ایران و آمریکا می‌پردازیم.

جدول ۲	محتوای خدمات مشاوره‌ای و راهنمایی
آمریکا	۱. مشاوره و راهنمایی ۲. مشورت ۳. رهبری ۴. سنجش و ارزیابی ۵. ارجاع
ایران	۱. مشاوره ۲. هدایت تحصیلی ۳. مشورت ۴. ارجاع

همانطور که در جدول (۲) قابل مشاهده است، شباهت‌ها و نقاط اشتراکی در خدمات مشاوره و راهنمایی ایران با آمریکا وجود دارد. در هر دو کشور، مشاوره را به عنوان یک خدمت تخصصی در مدرسه که فرایندی یاری‌رسانی است که توسط فردی آموزش‌دیده و دارای اعتبارنامه حرفه‌ای انجام می‌شود، پذیرفته‌اند و باور دارند که پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان منوط به عوامل متعدد اجتماعی، شخصیتی و روانی است که مشاور به عنوان متخصص این حوزه، می‌تولند خدمات مربوطه را ارائه دهد. در حوزه محتوای خدمات مشاوره‌ای مدرسه نیز هر دو کشور در حیطه مشاوره و راهنمایی، مشورت و ارجاع (آمریکا: مراکز سلامت مدرسه‌محور، ایران: هسته‌های مشاوره) اشتراک دارند، ولی به دلیل غیرمتمرکز بودن نظام آموزش و پرورش آمریکا و

متمرکز بودن آموزش و پرورش ایران، در نحوه ارائه خدمات مشترک نیز تفاوت اجرایی مشهود است و نقصان‌هایی وجود دارد.

سوال ۲: استانداردها و شایستگی‌های لازم برای مشاوران مدارس ایران با مشاوران مدارس آمریکا چه شباهت‌ها و تفاوت‌هایی دارد؟

۱-۱ آمریکا: با عضویت بیش از ۴۰۰۰۰ مشاور مدرسه در سطح آمریکا، انجمن مشاور مدرسه آمریکا (ASCA) بر ارائه برنامه توسعه حرفه‌ای، تقویت برنامه‌های مشاوره مدرسه و تحقیق در مورد شیوه‌های مشاوره موثر مدرسه همواره متمرکز است. استانداردها و شایستگی‌های حرفه‌ای مشاوره مدرسه‌ی انجمن مشاور مدرسه آمریکا بر اساس استانداردها و شایستگی‌ها سازماندهی شده است. استانداردها، موضوعات گسترده‌تری هستند که دانش، نگرش و مهارت‌هایی را که مشاوران مدرسه برای اجرای یک برنامه مشاوره مدرسه نیاز دارند، توصیف می‌کنند. شایستگی‌ها، شاخص‌های مشخص‌تر و قابل اندازه‌گیری استانداردهای رفتاری هستند (American School Counselor Association, 2018: 1-3). این استانداردها و شایستگی‌ها کمک می‌کند تا اطمینان حاصل شود که مشاوران جدید و با تجربه مدرسه برای ایجاد، حفظ و ارتقای یک برنامه مشاوره مدرسه با توجه به پیشرفت تحصیلی، برنامه‌ریزی شغلی و رشد عاطفی و اجتماعی مجهز هستند. بدین ترتیب، استانداردها و شایستگی‌هایی که انجمن مشاور مدرسه آمریکا تدوین کرده است، در جدول (۳) به شرح زیر است:

جدول ۳	
استانداردها	شایستگی‌ها
استاندارد ۱ دانش بنیادی: مشاوران آمریکا می‌بایست دانش تاریخچه مشاوره مدرسه، ساختار و سازماندهی سیستم آموزشی آمریکا را نشان دهند.	۱-۱ ساختار سازمانی، دولتی و تکامل سیستم آموزشی آمریکا و همچنین تأثیرات فرهنگی، سیاسی و اجتماعی بر رویه‌های آموزشی جاری و محیط‌های یادگیری فردی و جمعی باید جزو معلومات اولیه مشاوران باشد. ۱-۲ از دیگر معلومات بنیادی مشاوران، دانش سیر تحول حرفه مشاوره مدرسه، برنامه مشاوره و نقش مشاور مدرسه در حمایت از رشد و یادگیری برای همه دانش‌آموزان می‌باشد.
استاندارد ۲ نظریه‌ها و مفاهیم اصلی: از لحاظ توانمندی، داوطلبان حرفه مشاوره مدرسه می‌بایست روش‌ها و تکنیک‌های مبتنی بر شواهد، نظریه‌های حوزه مشاوره و یادگیری را دارا باشند و از مهارت‌های ایجاد رابطه که برای کسب نتایج مقبول و موفقیت‌آمیز دانش‌آموزان اساسی است، استفاده کنند.	۲-۱ تسلط مشاوران بر انواع روش‌های مشاوره و نظریه‌های مربوط، از جمله نظریه‌های رشد، نظریه‌های یادگیری، اصلاح رفتار و مدیریت کلاس، عدالت اجتماعی، چند فرهنگی، مشاوره گروهی و مدیریت بحران. ۲-۲ تسلط و نشان دادن مهارت‌های مشاوره مبتنی بر نقاط قوت، ایجاد رابطه برای حمایت از رشد دانش‌آموزان و ترویج برابری و مشارکت.

<p>۲-۳ تسلط به نظریه‌های علم مشاوره و روان‌درمانی از جمله رفتاردرمانی عقلانی هیجانی، واقعیت‌درمانی، درمان شناختی رفتاری، آدلری، مشاوره کوتاه راه‌حل محور، مشاوره شخص‌محور و سیستم‌های خانواده.</p>	
<p>۳-۱ مشاوران می‌بایست از چندین داده از جمله مصاحبه با دانش‌آموز، مشاهده مستقیم، سوابق آموزشی، مشاوره با والدین، خانواده‌ها، کارکنان مدارس و نتایج آزمون‌ها برای شناسایی سیستماتیک نیازهای دانش‌آموز و تعیین اهداف مشترک استفاده کنند.</p> <p>۳-۲ از جمله توانایی‌های مورد نیاز مشاوران، سواد دیجیتال و رسانه‌ای و استفاده مناسب از فناوری برای دریایی پیشرفت دانش‌آموز و تجزیه و تحلیل داده‌ها و ارزیابی نتایج دانش‌آموزان می‌باشد.</p>	<p>استاندارد ۳ مداخلات آموزشی و مشاوره‌ای مدرسه: مشاوران اصلح از چندین داده برای ارزیابی نیازهای فردی دانش‌آموزان و شناسایی طیف وسیعی از تکنیک‌های مشاوره مدرسه برای برآورده کردن آنها استفاده می‌کنند و همچنین مشاوران باید از ابزارهای دیجیتال و فناوری برای حمایت و ارتقای برنامه مشاوره مدرسه و پیگیری پیشرفت تحصیلی، کالج، شغلی و اجتماعی همه دانش‌آموزان استفاده کنند.</p>
<p>۴-۱ برنامه ریزی، سازماندهی و اجرای انواع استراتژی‌های آموزشی و مشاوره‌ای به عنوان بخشی از یک برنامه جامع مشاوره‌ای مدرسه (خدمات مستقیم و غیرمستقیم) برای بهبود نگرش، دانش و مهارت‌های دانش‌آموزان تا پایه دوازدهم جزوی از شایستگی‌های مشاوران به حساب می‌آید.</p> <p>۴-۲ مشاوران می‌بایست با خانواده‌ها، معلمان، مدیران و فعالین اجتماعی برای ایجاد محیط‌های یادگیری که برابری آموزشی را ارتقا می‌دهد و موجب موفقیت و رفاه بیشتر برای دانش‌آموزان می‌شود، همکاری نمایند.</p>	<p>استاندارد ۴ توانایی استفاده از نتایج یادگیری دانش‌آموز: مشاوران اصلح برنامه‌های مشاوره مدرسه‌ای داده‌محور را ایجاد و اجرا می‌کنند که تاثیر مثبتی بر نتایج عملکردی دانش‌آموز دارد و دسترسی همه دانش‌آموزان به خدمات مشاوره و برابری آموزشی را ارتقا می‌بخشد و همچنین از مهارت‌های آموزشی، استراتژی‌های مشارکتی و سیستم‌های ارجاع برای حمایت از یادگیری دانش‌آموزان استفاده می‌کنند.</p>
<p>۵-۱ داده‌هایی که مشاور از وضعیت مدرسه جمع‌آوری می‌کند، باید برای ایجاد اهداف برنامه مشاوره و برنامه‌های همسو با پیشرفت تحصیلی مدرسه مورد استفاده قرار گیرد.</p> <p>۵-۲ با توجه به اختیارات هر مدرسه و قوانین ایالتی از مشاوران این انتظار وجود دارد که از داده‌های کل مدرسه برای ترویج تغییرات سیستماتیک در مدرسه استفاده کنند تا برنامه‌های مدرسه بیش از پیش در جهت موفقیت دانش‌آموزان در مدرسه و پیش از دبیرستان تدوین گردد.</p>	<p>استاندارد ۵ طراحی، اجرا و ارزیابی برنامه‌های جامع مشاوره مدرسه: مشاوران باید به وسیله داده‌ها و سنجش‌هایی که جمع‌آوری می‌کنند، نقاط قوت و ضعف فعالیت‌ها و مداخلات را شناسایی کرده و بر روی بهبود نقاط ضعف اهتمام بورزند.</p>
<p>۶-۱ مشاوران باید از حوزه و محدوده حرفه مشاوره‌ای خود آگاه باشند و در چارچوب برنامه جامع مشاوره مدرسه وظایف خود در ارائه خدمات آموزشی، پیشگیری، مداخله و ارجاع دانش‌آموزان و خانواده‌های آنها آگاه باشند.</p> <p>۶-۲ مشاوران باید توانایی و صلاحیت علمی خود در رهبری، حمایت و همکاری در امور و برنامه‌های مدرسه برای ارتقای یادگیری و پیشرفت دانش‌آموزان و همچنین ارتقای برنامه مشاوره‌ای مدرسه نشان دهند.</p>	<p>استاندارد ۶ فعالیت‌های حرفه‌ای: مشاوران دارای صلاحیت، نقش‌های خود را در محیط‌های آموزشی مختلف نشان می‌دهند و نقش خود را به عنوان یک رهبر، همکار، مدافع برای تغییرات سیستمی درک می‌کنند و برای حمایت از رشد حرفه‌ای خود و توسعه‌ی هویت خویش مشارکت می‌کنند.</p>

۳-۶ مشاوران دارای صلاحیت، از فرصتهای رشد و توسعه حرفه‌ای مشاوره در سطح محلی، ایالتی و ملی استفاده می‌کنند و هویت حرفه‌ای خود در پست مشاور مدرسه را نشان می‌دهند.	
۱-۷ عمل به استانداردهای اخلاقی انجمن مشاور مدرسه آمریکا برای مشاوران مدرسه و قوانین مربوطه فدرال، ایالتی و خط مشی‌های منطقه الزامیست. ۲-۷ مشاوران می‌بایست به دنبال مشاوره و نظارت برای شناسایی نقاط کور فرهنگی و جلوگیری از خطاهای اخلاقی در مدرسه باشند.	استاندارد ۷ وظایف اخلاقی: مشاوران باید رفتار اخلاقی و فرهنگی نشان دهند و بالاترین استاندارد حرفه‌ای و الزام‌های قانونی را حفظ کنند و از مشاوره برای جلوگیری از خطاهای اخلاقی در سطح مدرسه استفاده نمایند.

(American School Counselor Association, 2019: 1-7)

۱-۲ ایران: در وزارت آموزش و پرورش ایران، استانداردهای ملی مشاوره مدرسه در چندین سند متفاوت آورده شده است. فولادی و اسمعیلی (۱۴۰۰: ۴۶) با استفاده از یافته‌های حاصل از سند تحول بنیادین، سند برنامه درسی ملی، سند اهداف دوره‌های تحصیلی و اسناد واسطه‌ای آن، محتوای استانداردهای مشاوره مدرسه واحد را گردآوری کردند که در جدول (۴) عنوان و محتوای استانداردهای ملی مشاوره مدرسه قابل مشاهده است.

استانداردها	جدول ۴
	۱. برنامه مشاوره مدرسه: مشاور حرفه‌ای، برنامه مدرسه را با مشارکت ذی‌نفعان طراحی و اجرا می‌کند. این برنامه، تصویری از آنچه که باید انجام شود و پیشرفت مستمر در طول سال را نشان می‌دهد.
	۲. مشاوره مدرسه و شایستگی‌های دانش‌آموز: مشاور حرفه‌ای مدرسه، درک قابل قبول و گسترده‌ای از شایستگی‌های تحصیلی، شغلی، شخصی/اجتماعی و معنوی دانش‌آموز توجه دارد.
	۳. رشد و توسعه انسانی: مشاور حرفه‌ای مدرسه، تفاوت فردی در رشد انسانی، پیشرفت و یادگیری را درک می‌کند و به ارتقای رشد جسمی، عقلانی، اجتماعی، هیجانی و معنوی دانش‌آموزان توجه دارد.
	۴. نظریه‌ها و فنون مشاوره: مشاور حرفه‌ای مدرسه، درک قابل قبولی از نظریه‌های مشاوره موجود و نوظهور و دانش بنیادی از روش‌ها و فنون را نشان می‌دهد که اساسی برای اثربخشی مشاوره مدرسه با گروه‌های مختلف است.
	۵. عدالت، انصاف و تنوع: مشاور حرفه‌ای مدرسه، الگو و ارتقای مناسب رفتاری در اجتماع متنوع و احترام به همه اعضای جامعه را نشان می‌دهد. انصاف، عدالت و حساسیت را نسبت به هر دانش‌آموز نشان داده و از دسترسی عادلانه به برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی تربیتی حمایت و دفاع می‌کند.
	۶. رهبری و جو مدرسه: مشاور حرفه‌ای مدرسه، نقش خود را به عنوان راهبر، همکار، مدافع و عاملی برای تغییرات نظام‌مند در مدرسه درک می‌کند و در ایجاد محیط یادگیری عاطفی، اجتماعی و فیزیکی ایمن با تأکید بر روابط انسانی پویا و یاورانه برای دانش‌آموزان، کارکنان و مشارکت خانواده‌ها، تلاش می‌کند.
	۷. همکاری با خانواده و جامعه: مشاور حرفه‌ای مدرسه، از جامعه و منابع شناخت کافی دارد و با خانواده‌ها و اعضای اجتماع (از جمله مدرسه، مراکز و گروه‌های تخصصی) کار می‌کند و برای ارجاع به هنگام و مناسب یا فعالیت مشترک بر اساس نیازهای دانش‌آموزان و خط مشی مدرسه از منابع آنان، استفاده می‌کند.
	۸. منابع و فناوری اطلاعات: مشاور حرفه‌ای مدرسه، در انتخاب و استفاده از منابع و فناوری‌ها، مهارت دارد و از آنها برای تسهیل اجرای برنامه جامع مشاوره مدرسه و پاسخ به نیازهای دانش‌آموز استفاده می‌کند.

۹. سنجش دانش آموزی: مشاور حرفه‌ای مدرسه، اصول و اهداف سنجش، شیوه جمع‌آوری و استفاده از داده‌ها را در مشاوره درک می‌کند و پیشرفت دانش‌آموز را پایش کرده و هدف از انجام سنجش و نتایج آن در مشاوره را با مخاطبان و ذی‌نفعان مختلف در میان می‌گذارد.

(فولادی و اسمعیلی، ۱۴۰۰: ۴۶-۷۳)

در این مرحله، به همجواری و مقایسه‌ی استانداردها و شایستگی‌های مدون مشاوره و راهنمایی در نظام‌های آموزشی ایران و آمریکا می‌پردازیم.

جدول ۵	همجواری و مقایسه استانداردها و شایستگی‌ها
آمریکا	۱. دانش بنیادی ۲. نظریه‌ها و مفاهیم اصلی ۳. مداخلات آموزشی و مشاوره‌ای مدرسه ۴. توانایی استفاده از نتایج یادگیری دانش‌آموز ۵. طراحی، اجرا و ارزیابی برنامه‌های جامع مشاوره مدرسه ۶. فعالیت‌های حرفه‌ای ۷. وظایف اخلاقی
ایران	۱. برنامه مشاوره مدرسه ۲. مشاوره مدرسه و شایستگی‌های دانش‌آموز ۳. رشد و توسعه انسانی ۴. نظریه‌ها و فنون مشاوره ۵. عدالت، انصاف و تنوع ۶. رهبری و جو مدرسه ۷. همکاری با خانواده و جامعه ۸. منابع و فناوری اطلاعات ۹. سنجش دانش‌آموزی

استانداردها و شایستگی‌ها ریشه در اصول و بنیان علمی نظام مشاوره و راهنمایی هر کشور دارند و بر این اساس، شباهت استانداردها و شایستگی‌های ایران و آمریکا زیاد است. طبق جدول (۵) در هر دو کشور، نظریه‌ها و مفاهیم علمی اصلی مشاوره، سنجش و ارزیابی از دانش‌آموزان و جمع‌آوری داده‌ها، توانایی رهبری مشاوران و همکاری با دیگر عواملان ذی‌ربط (معلمان، اولیا، مدیران و دیگر کارکنان مدرسه)، سواد رسانه‌ای بالا و توانایی بهره‌مندی از دنیای دیجیتال در جهت ارتقای بهره‌وری آموزشی و رعایت وظایف اخلاقی جزو استانداردهای مشترک هستند، ولی میزان پایبندی به استانداردها، نقطه ضعف است.

سوال ۳: چه اهدافی برای توسعه خدمات مشاوره و راهنمایی مدارس ایران و آمریکا شکل گرفته است؟ و چه شباهت‌ها و تفاوت‌هایی با هم دارند؟

۱-۱ آمریکا: در ایالات متحده آمریکا، انجمن مشاور مدرسه آمریکا، نهاد تخصصی مشاوران مدارس، همواره رسالت خویش را در آن می‌داند که مشاوران مدرسه را با دانش، مهارت‌ها، پیوندها و منابع برای ارتقای موفقیت دانش‌آموزان در مدرسه، خانه و جامعه توانمند سازد. این انجمن، همچنین اهدافی را برای آینده‌ی حرفه‌ی مشاوره مدرسه تعیین نموده است تا هویت حرفه‌ای و نقش مشاوران در سلامت روان و موفقیت

دانش‌آموزان را توسعه دهد. در این راستا، اهدافی که انجمن مشاوران مدرسه آمریکا تدوین نموده است، به شرح جدول (۶) است:

اهداف آینده نظام مشاوره و راهنمایی آمریکا	جدول (۶)
۱. فرصت‌های توسعه حرفه‌ای و تامین نیازهای حیاتی در دسترس همه مشاوران مدارس قرار گیرد.	
۲. اطلاعات مرتبط به موقع برای ارتقای سطح مهارت و حرفه‌ای بودن مشاوران مدرسه وجود داشته باشد.	
۳. به وجود آمدن یک سیاست قانونی برای حمایت از مشاوران مدرسه و حامیان کودک. در این حوزه که بسیار مورد توجه است، در جدیدترین اقدام، در ۲۸ می ۲۰۲۱ بایدن، رئیس جمهور آمریکا، جزئیات کامل بودجه سال مالی ۲۰۲۱ را منتشر کرد که شامل پیشنهادی به مبلغ ۱ میلیارد دلار برای برنامه کمک مالی جدید برای افزایش تعداد مشاوران مدرسه، روانشناسان مدرسه و مددکاران اجتماعی مدارس می‌باشد.	
۴. انجمن مشاوران مدرسه آمریکا در راستای حرکت به سوی پژوهشگری و داده‌محوری، زمینه‌ی تحقیقات و ارزیابی مشاوره در مدرسه را ایجاد و پشتیبانی کند.	
۵. عملیاتی شدن هرچه بیشتر آیین‌نامه اخلاقی و رفتار حرفه‌ای در مشاوران مدرسه و آگاهی هرچه بیشتر از استانداردهای حرفه‌ای مشاوران.	
۶. افزایش مشارکت استراتژیک با ذی‌نفعان به نفع دانش‌آموزان و پیشبرد فعالیت‌های مشاوره.	
۷. رسیدن به مرحله‌ای که تصمیم‌گیرندگان در سطوح، محلی، ایالتی و ملی از ابتکارات تغییر در سیستم آموزشی حمایت و رهبری کنند.	
۸. ایجاد و حفظ یک ساختار سازمانی و مکانیسم اداری که دستیابی به اهداف و مقاصد انجمن مشاوران مدرسه آمریکا را تسهیل کند.	

(ASCA, 2021).

۱-۲ ایران: در وزارت آموزش و پرورش ایران بعد از انقلاب اسلامی، نیاز به یک فلسفه تعلیم و تربیت مختص فرهنگ اسلامی ایرانی احساس شد. بر این اساس، سیر نگارش سند تحول بنیادین مورد توجه قرار گرفت. این سند را می‌توان نقشه جامع تحول آموزش و پرورش در افق سال ۱۴۰۴ به شمار آورد. این سند در سال ۹۲ ابلاغ و در لیست اجرا قرار گرفت. از آن پس، سند تحول بنیادین به مثابه قانون اساسی آموزش و پرورش تکالیف حال و مسیر آینده نظام تعلیم و تربیت کشور را مشخص کرده است. سند تحول بنیادین جایگاه رفیع و قابل توجهی برای مشاوران مدارس و نظام مشاوره و راهنمایی قائل شده است. این سند دارای ۱۳۱ راهکار می‌باشد که ۱۲ راهکار سند تحول به طور مستقیم و غیرمستقیم ناظر بر استقرار خدمات مشاوره‌ای است و می‌توان گفت نسبت راهکارهای مشاوره‌ای به کل راهکارهای سند تحول، ۱۹/۳۵ درصد است. در مجموع، در اسناد تحولی، مبانی نظری و سند تحول و زیرنظام‌های اصلی تعلیم و تربیت با توجه به ماهیت‌شان به مشاوره و راهنمایی پرداخته شده است و می‌توان سهم برنامه‌ای را قابل قبول ارزیابی کرد (فولادی و تاجیک، ۱۳۹۹: ۱۱۲-۱۳۳).

بنابراین برای بررسی نقشه راه آینده و اهداف نظام مشاوره و راهنمایی مدارس ایران باید به اسناد تحولی رجوع کرد. طبق مطالعات فولادی و تاجیک (۱۳۹۹: ۱۱۲-۱۳۳) از اسناد تحولی ملی ۷ مقوله اصلی و ۱

مقوله هسته‌ای به دست آمده است که مسیر حرکت آینده نظام مشاوره و راهنمایی را ترسیم می‌کند. این مقولات در جدول (۷) به شرح زیر است:

جدول (۷) اهداف آینده نظام مشاوره و راهنمایی ایران
مقوله هسته‌ای
اجرای برنامه جامع مشاوره رشدی مدرسه از پیش دبستانی تا پایه دوازدهم با تاکید بر نقش کیفیت‌بخشی به برنامه درسی و مشارکت نظام‌مند مربیان تحول‌گرا بر پایه توجه کانونی نظام آموزش و پرورش
مقوله‌های اصلی
۱. سلامت محوری و پاسخ به نیاز دانش‌آموزان مبتنی بر مشاوره مدرسه: بیانگر توجه به ابعاد سلامت از جمله سلامت روانی، جسمی، معنوی و بطور کلی بهزیستی دانش‌آموزان است و جهت‌گیری فعالیت‌های مدرسه بر محور مشاوره را مشخص می‌کند.
۲. استقرار نظام جامع راهنمایی و مشاوره با حضور رهبران تحول‌ساز در تمام مدارس: بیانگر ضرورت اجرای نظام‌مند، جامع و فراگیر مشاوره مدرسه با نیروی انسانی آموزش دیده و حرفه‌ای در تمامی مراحل تربیت و مدارس است.
۳. متناسب‌سازی مشاوره مدرسه و تربیت مشاوران مبتنی بر استانداردها: نشان‌دهنده اهمیت و توجه جدی به استانداردهای مشاوره برای طرح‌ریزی، راهبری و استقرار مشاوره مدرسه، تربیت مشاوران برای پاسخ به نیازها و مطالبه مخاطبان، مدرسه و اجتماع است. استانداردها تعیین می‌کنند که مشاوران مدرسه باید چه چیزی را بدانند و قادر به انجام چه مواردی باشند. این استانداردها، تربیت و جهت‌گیری مشاوران، وظایف اصلی و کیفیت خدمات آنان را مشخص می‌کنند.
۴. انجام راهنمایی و مشاوره در تمامی مراحل تربیتی و ۵. راهنمایی و مشاوره سامان بخش فرایند آموزشی تربیتی از پیش‌دبستانی تا پایان متوسطه: هر دو مقوله بالا، بیانگر گستره راهنمایی و مشاوره و ورود مشاوران تحول‌گرا به فرایندهای آموزشی-تربیتی، کیفیت بخشی برنامه درسی و آماده سازی سایر مربیان و بهره‌گیری از نقش راهنمایی و راهبری خود در کمک به رشد و ارتقای تحصیلی و سلامت روان دانش‌آموزان در مدرسه، حکایت دارد. از این رو، آموزش و پرورش مکلف است توجه و بستر مناسبی برای استقرار نظام راهنمایی و مشاوره در مدارس کشور فراهم کند.
۶. ضرورت مشارکت راهنمایان تحول‌گرا و توجه کانونی به استقرار نظام راهنمایی و مشاوره: مشاوره مدرسه بخشی از برنامه جامع تمام ساحتی و رشدی مدرسه است که برای توسعه مهارت‌های تحصیلی، شخصی-اجتماعی، شغلی و معنوی همه دانش‌آموزان به منزله شایستگی‌های داده محور مدرسه و کمک به خانواده‌ها و بهبود مدرسه، طراحی و ارائه می‌شود. بنابراین نظام آموزشی برای پیاده کردن این برنامه‌های جامع و تمام ساحتی، می‌بایست مشارکت‌ها و بسترهای لازم را به وجود آورد.
۷. اصالت برنامه‌محوری با نقش راهبری مشاور: بیانگر توجه جدی به نقش برنامه و برنامه‌محوری در نظام آموزشی-تربیتی کشور است و این ویژگی در تمام عرصه‌های آن، مورد تاکید است. از این رو، در مشاوره مدرسه نیز به عنوان بخش جدایی‌ناپذیر نظام آموزشی-تربیتی، نیازمند طراحی برنامه جامع راهنمایی و مشاوره برای ارائه خدمات مشاوره رشدی و یکپارچه از پیش دبستانی تا پایان دوره متوسطه است. برنامه جامع مشاوره مدرسه باعث نظام‌مندی، پیش‌بینی‌پذیری، فراگیری، راهبری و ارزیابی مشاوره مدرسه در دوره‌های تحصیلی برای تمام دانش‌آموزان می‌شود.

در این مرحله، به همجواری و مقایسه‌ی اهداف مدون برای توسعه‌ی مشاوره و راهنمایی در نظام‌های آموزشی ایران و آمریکا در جدول (۸) می‌پردازیم.

اهداف مدون برای توسعه‌ی مشاوره و راهنمایی	جدول ۸
<ol style="list-style-type: none"> ۱. فرصت‌های توسعه حرفه‌ای و تامین نیازهای حیاتی در دسترس همه مشاوران مدارس قرار گیرد. ۲. اطلاعات مرتبط به موقع برای ارتقای سطح مهارت و حرفه‌ای بودن مشاوران مدرسه وجود داشته باشد ۳. به وجود آمدن یک سیاست قانونی برای حمایت از مشاوران مدرسه و حامیان کودک. ۴. انجمن مشاور مدرسه آمریکا در راستای حرکت به سوی پژوهشگری و داده‌محوری، زمینه‌ی تحقیقات و ارزیابی مشاوره در مدرسه را ایجاد و پشتیبانی کند. ۵. عملیاتی شدن هرچه بیشتر آیین‌نامه اخلاقی و رفتار حرفه‌ای در مشاوران مدرسه و آگاهی هرچه بیشتر از استانداردهای حرفه‌ای مشاوران. ۶. افزایش مشارکت استراتژیک با ذی‌نفعان به نفع دانش‌آموزان و پیشبرد فعالیت‌های مشاوره. ۷. رسیدن به مرحله‌ای که تصمیم‌گیرندگان در سطوح، محلی، ایالتی و ملی از ابتکارات تغییر در سیستم آموزشی حمایت و رهبری کنند. ۸. ایجاد و حفظ یک ساختار سازمانی و مکانیسم اداری که دستیابی به اهداف و مقاصد انجمن مشاور مدرسه آمریکا را تسهیل کند 	آمریکا
<ol style="list-style-type: none"> ۱. سلامت محوری و پاسخ به نیاز دانش‌آموزان مبتنی بر مشاوره مدرسه: ۲. استقرار نظام جامع راهنمایی و مشاوره با حضور رهبران تحول‌ساز در تمام مدارس ۳. متناسب‌سازی مشاوره مدرسه و تربیت مشاوران مبتنی بر استانداردها: ۴. انجام راهنمایی و مشاوره در تمامی مراحل تربیتی ۵. راهنمایی و مشاوره سامان بخش فرایند آموزشی تربیتی از پیش‌دبستانی تا پایان متوسطه: ۶. ضرورت مشارکت راهنمایان تحول‌گرا و توجه کانونی به استقرار نظام راهنمایی و مشاوره: ۷. اصالت برنامه‌محوری با نقش راهبری مشاور 	ایران

در مقایسه بین دو کشور، علی‌رغم تفاوت‌ها، شباهت‌هایی نیز موجود است. در اهداف آینده هر دو کشور، حرکت بیشتر در راستای استانداردها مورد توجه است تا خدمات مشاوره و راهنمایی بیش از پیش در مسیر معین و استانداردها حرکت کند. همچنین جلب مشارکت دیگر ذی‌نفعان و راهنمایان در راستای ارتقای خدمات مشاوره و راهنمایی مورد توجه هر دو نظام آموزشی است. سلامت‌محوری خدمات مشاوره نیز از دیگر اهداف مشترک هر دو نظام آموزشی ایران و آمریکا است و بر تحقق خدمات یکپارچه نگر توجه گشته است. مسیر فعلی تا چه اندازه در راستای اهداف است، جای تامل دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

نگاه جامع و ساختارمند به فعالیت‌ها، برنامه‌ها و خدمات مشاوره‌ای مدرسه در دوره‌های تحصیلی با نگاه رشدی برای تمامی دانش‌آموزان با طراحی ساختارها، استانداردها و فرایندهای فراگیر متناسب با پایه‌های تحصیلی ضرورتی اساسی است و همچنین برنامه مشاوره مدرسه باید داده‌ها و اطلاعاتی را که در بردارنده تصویری از نیازهای دانش‌آموز و شیوه پاسخ‌گویی مبتنی بر رسالت مدرسه باشد، ارائه و فراهم کند. به عبارتی، برنامه جامع مشاوره مدرسه داده محور است. ذی نفعان آگاه، از ارزش و ضرورت مشاوران مدارس در زندگی کودکان و نوجوانان مطلع‌اند و به ارتقای آن کمک می‌کنند (فولادی و اسمعیلی، ۱۴۰۰: ۴۶-۷۳).

با توجه به مقایسه‌ی محتوای خدمات مشاوره و راهنمایی که در مدارس ایران و آمریکا اجرا می‌گردد و هرآنچه در آیین‌نامه هدایت تحصیلی ذکر شده است، می‌توان نقاط ضعف نظام مشاوره و راهنمایی در آموزش و پرورش ایران را شناسایی کرد. شواهد و تجارب اجرای سه ساله تحصیلی (هفتم، هشتم و نهم) آیین‌نامه مصوب بیانگر آن است که اهداف هدایت تحصیلی محقق نشده است و در مواردی آنچه در عمل اتفاق افتاده است، با آیین‌نامه مصوب مغایرت دارد. از جمله مهم‌ترین نقاط ضعف محتوای آیین‌نامه تحصیلی و نحوه اجرای آن به شرح زیر است:

۱. راهبرد روشنی در راستای اجرای فرایندی هدایت تحصیلی از شروع دوره تحصیلی تدوین و ارائه نشده است.
۲. به دلیل رعایت نشدن اصل فرایندی برای ارائه خدمات مشاوره و راهنمایی و تشکیل پرونده مشاوره‌ای در دوره ابتدایی، زمینه رشد استعدادها و تبلور رغبت‌ها، علایق حقیقی و ویژگی‌های رشته‌های تحصیلی و انتخاب آگاهانه و مسئولانه محل تردید جدی است.
۳. در بحث استانداردهای ملی مشاوره مدرسه، مشاور مدرسه می‌بایست به ارتقای رشد جسمی، عقلانی، معنوی، اجتماعی و هیجانی دانش‌آموزان توجه نشان دهد، ولی در واقعیت، آن چیزی که مشاهده می‌شود، تمرکز همه جانبه بر امر هدایت تحصیلی می‌باشد. امروزه، از مشکلات و چالش‌های پیش روی دانش‌آموزان ایرانی که باید به آنها به جد پرداخته شود، مشکلات تغذیه و خواب، مشکلات خانوادگی، آسیب‌های روانی اجتماعی ناشی از فضای مجازی و اینترنت، عزت و اعتماد به نفس پایین، اختلالات اضطرابی و افسردگی، ضعف مهارت‌های اساسی، ضعف روابط انسانی در مدرسه می‌باشد و همچنین حافظه‌محوری و کنکور مقصدی در مقابل اندیشه پویا، فشار تحصیلی و افکار نادرست در این حوزه، مشکلات و تعارضات میان همسالان... در مدارس است. در خصوص اهداف و نقشه راه مشاوره و راهنمایی در اسناد ملی تحولی، توجه مناسب و همه‌جانبه به تمامی فعالیت‌های مشاوره و راهنمایی شده و خدمات مشاوره و راهنمایی را به دید جامع و یکپارچه نگریسته است، ولی در راستای عملی شدن اسناد ملی تحولی راه درازی در پیش است و اقدامات سرعت مناسبی ندارند. در راستای حرکت سریع و نظام‌مند به سوی اسناد ملی تحولی، پیشنهادهای ارائه می‌گردد:

پیشنهادات

- ✓ طراحی ساز و کارهای لازم برای افزایش نقش مشاوره ای مشاوران ضروری است. اجبار ده ساعت تدریس از ساعت موظفی مشاوران، وقت بیشتر مشاوران را پر می کند و نارضایتی مشاوران را به دنبال داشته است. باید توجه داشت که ماهیت شغل مشاور، امدادی و یاورانه است
- ✓ به کار نگرفتن مشاور در دوره دوم متوسطه و نبود آیین نامه اجرایی برای ارائه خدمات و مداخله های مشاوره ای، روانی و آموزشی در این دوره، پایداری انتخاب آگاهانه و مسئولانه دانش آموزان را در راستای موفقیت تحصیلی و خدمات مشاوره ای سلامت روان با چالش جدی مواجه کرده است.
- ✓ در بخش نیازسنجی و هدایت متوازن دانش آموزان به رشته های تحصیلی، توزیع داوطلبان بر اساس گروه های آزمایشی پنجگانه نشان می دهد که گروه علوم تجربی طی سالهای ۹۵،۹۶،۹۷ به لحاظ تعداد داوطلب، رتبه اول را به خود اختصاص داده و درصد آن به کل داوطلبان در سه سال مذکور به ترتیب بیش از ۶۰،۶۲،۶۳ درصد بوده است. با اینکه گرایش به رشته علوم تجربی علل مختلفی دارد، به طور کلی می توان گفت برنامه توزیع متوازن به دلیل نبود چارچوبی اساس مند موثر نبوده است (فولادی، ۱۳۹۸: ۶۰).
- ✓ آزمون های مشاوره ای مورد استفاده در هدایت تحصیلی، تنها به آزمون توانایی و رغبت محدود گشته است و در حوزه شخصیت و ارزش های تحصیلی، شغلی دانش آموزان آزمون و ابزاری تعریف نشده است. همچنین تعداد سوالات دو آزمون، متناسب با ویژگی های رشدی و توان روانی دانش آموز پایه نهم نیست و شیوه اجرای اینترنتی نیز قابل اتکا نیست و جای تردید جدی دارد.
- ✓ استفاده بیشتر از توان هسته های مشاوره در همکاری با مدارس برای ارتقای خدمات مشاوره و راهنمایی. هسته های مشاوره به دلیل اینکه در تمامی نواحی آموزشی وزارت آموزش و پرورش ایران دایر هستند، امکان اجرا و تحلیل آزمون های مرتبط با هدایت تحصیلی و دیگر آزمون ها را دارند.
- ✓ به کارگیری مشاوران واجد صلاحیت در مدارس، نبود مشاور در مدارس ابتدایی و متوسطه دوم و کمبود مشاور در برخی مدارس پایه متوسطه اول چالشی مهم است. ایجاد راهبردهایی جدید علاوه بر پیگیری جذب و استخدام مشاوران حرفه ای ضروری است.
- ✓ تدوین استاندارد واحد و جامع در نحوه ارائه خدمات مشاوره و راهنمایی در مدارس نقش تعیین کننده دارد.
- ✓ تجدید نظر در فرایند هدایت تحصیلی که بیشتر نمره محوری در آن غالب است و شاهد هدایت تحصیلی اصولی نیستیم. باید پذیرفت در این موضوع، طرح خط مشی ها و همکاری های بین بخشی و ارتباط بیشتر با هم در حوزه نیازسنجی های شغلی و دانشگاهی مبتنی بر آمایش سرزمین را متوجه نظام مشاوره دانست.

منابع

- بهرام‌آبادی، مهدی (۱۳۹۳). *مبانی راهنمایی و مشاوره*. تهران: علوم تربیتی. ۱۳۹۸.
- بیرجندی، سید مهدی (۱۳۹۳). *مبانی راهنمایی و مشاوره*. تهران: علوم تربیتی. ۱۳۹۸.
- شکوهی، مسعود (۱۳۹۹). سالنامه آماری آموزش و پرورش. تهران: درگاه ملی آمار ایران.
- فولادی، عزت‌اله؛ اسمعیلی، تاجیک (۱۴۰۰). «تدوین استانداردهای ملی مشاوره مدرسه»، نشریه رشد آموزش مشاوره، دوره ۲۳، شماره ۱.
- فولادی، عزت‌اله؛ اسمعیلی، تاجیک (۱۳۹۹). «جایگاه راهنمایی و مشاوره در اسناد تحولی: مطالعه کیفی»، *روان‌شناسی فرهنگی*، دوره ۴، شماره ۲.
- فولادی، عزت‌اله (۱۳۹۸). «نظام راهنمایی و مشاوره در آموزش و پرورش: نگاه تحلیلی به هدایت تحصیلی»، *مجله رشد مشاور*، دوره ۱۵، شماره ۵۱.
- _ American School Counselor Association. (2018). *ASCA Standards for School Counselor Preparation Programs*. Alexandria, VA: Author.
- _ American School Counselor Association. (2019). *ASCA School Counselor Profesional Standars & Competencies*. Alexandria, VA: Author.
- _ Bryan, Jullia & Henry, Lynette (2008). «Strengths-based partnerships: A school-family-community partnership approach to empowering students», *Sagepub*, 12(2).
- _ Campione, J. C., & Brown, A. L. (1987). «Linking Dynamic Assessment with School Achievement». *Dynamic Assessment*, 3(2).
- _ Gladding, Samuel (2000). *counselling: a comprehensive profession(4th ed)*; New york: Pearson pub.
- _ Kirchner, G. L., & Setchfield, M. S (2005). «School counselors' and school principals' perceptions of the school counselor's role». *Education journal*, 126(1).
- _Kutash, K., Duchnowski, A. J., & Lynn, N (2006). «School-Based Mental Health: An Empirical Guide for Decision-Makers». *Substance Abuse*, 7(1).
- _Lear, J., Gleicher, H., & Germaine, A. S. (1991). «Reorganizing health care for adolescents: the experience of the school-based adolescent health care program». *Journal of Adolescent Health*, 12(1).
- _ Schmidt, John.J (2008). *Handbook of school counseling*;New york: Routledge.
- _ Trusty, J., & Brown, D. (2005). «Advocacy competencies for professional school counselors», *Professional School Counseling*, 8(3).